

Marzec Międzynarodowym Miesiącem Świadomości
o Raku Jelita Grubego
Czy wiesz, czym jest kolonoskopia?

Czym jest rak jelita grubego?

Rak jelita grubego (okrężnicy i odbytnicy) należy do najczęstszych nowotworów złośliwych. Stanowi poważny problem medyczno-ekonomiczny w Polsce, ze względu na małą wykrywalność choroby oraz złe wyniki jej leczenia.

Objawami raka jelita grubego są:

- krew w kale,
- długotrwałe biegunki lub zaparcia,
- niewyjaśniona utrata masy ciała¹.

Rak jelita grubego jest drugim najczęstszym nowotworem złośliwym w Polsce.

Czynniki ryzyka wystąpienia raka jelita grubego

Wiek – około 72% populacji u której zdiagnozowano raka jelita grubego, była w wieku powyżej 65. lat. Szczyt zachorowań przypada w wieku około 60.-70. lat.

Dieta - dieta bogata w błonnik i niską zawartość tłuszczów nasyconych, może zmniejszać ryzyko wystąpienia nowotworu, natomiast odwrotną zależność obserwuje się przy stosowaniu diety bogatej w czerwone i przetworzone mięsa.

Masa ciała – osoby z prawidłową masą ciała mają mniejsze ryzyko wystąpienia raka jelita grubego niż osoby otyłe. Stwierdzono statystycznie istotną korelację pomiędzy nadwagą, wskaźnikiem masy ciała (*body mass index* – BMI) i zwiększonym ryzykiem rozwoju raka jelita grubego, szczególnie u mężczyzn. Korelacji takiej nie stwierdzono u kobiet, co tłumaczy się różnicami w rozkładzie tkanki tłuszczowej u obu płci. Otyłość brzuszna, znacznie zwiększająca ryzyko rozwoju nowotworu, częściej obserwowana jest wśród mężczyzn².

Ćwiczenia – brak aktywności fizycznej, wpływa na rozwój jelita grubego.

Alkohol i palenie tytoniu – nadmierne spożywanie alkoholu oraz palenie tytoniu wpływa na rozwój raka jelita grubego.

Rodzinne predyspozycje genetyczne – są w ok. 20–25% przypadków głównym czynnikiem ryzyka rozwoju nowotworu. Przyjmuje się, że występowanie raka jelita

---

¹<http://www.nhs.uk/conditions/cancer-of-the-colon-rectum-or-bowel/Pages/Introduction.aspx>

² Gil J. Stembalska A. Łączmańska I Sasiadek M. Sporadic colorectal cancer – factors modulating individual susceptibility to cancer. *Współczesna Onkologia*, 2010. 14 (3) s. 211–216.

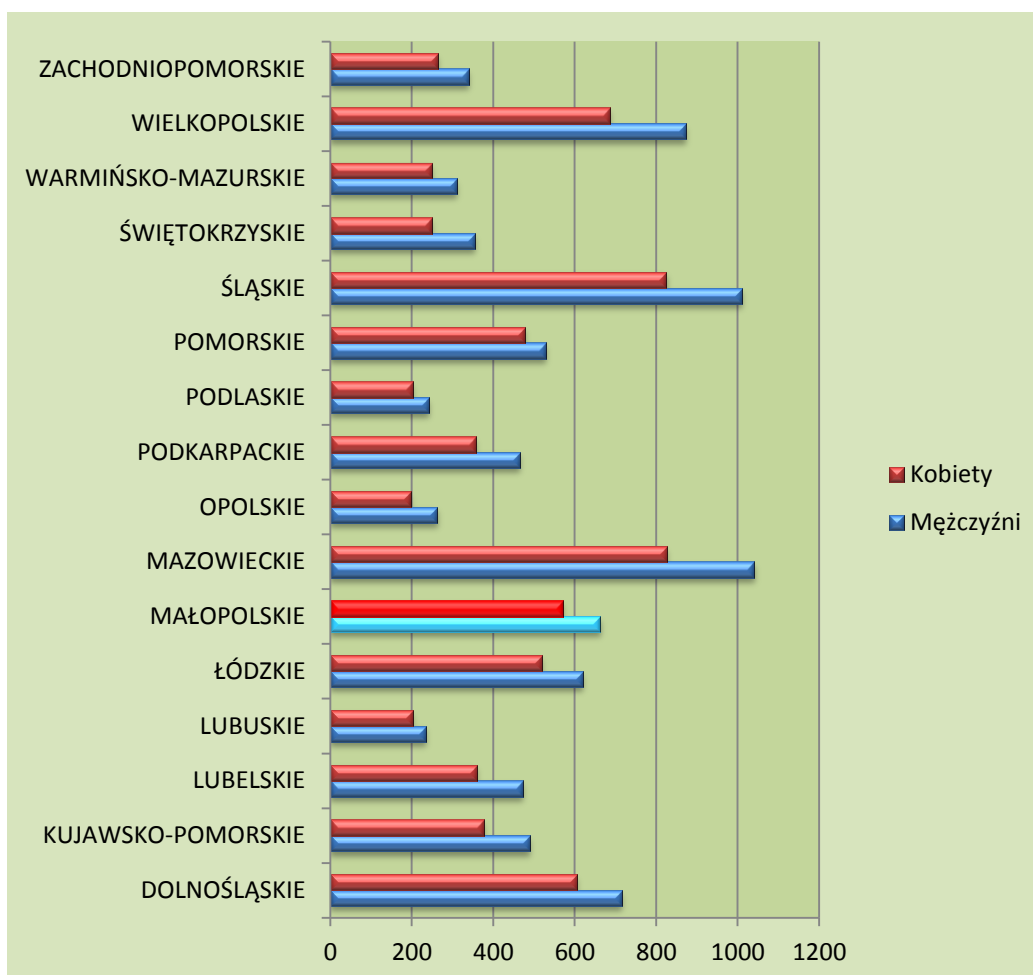
grubego u członków rodziny pierwszego stopnia pokrewieństwa zwiększa dwukrotnie ryzyko zachorowania.

Czynniki chroniące przed zachorowaniem na raka jelita grubego

Rekomendowane jest odpowiednie zbilansowanie wartości kalorycznych spożywanych produktów. Zaleca się jedzenie dziennie ok. 10 różnych warzyw i owoców. Należy wykluczyć z diety cukry i mąkę rafinowaną oraz czerwone i przetworzone mięso. Regularna aktywność fizyczna, również wpływa korzystnie na zmniejszenie ryzyka z wystąpienie raka jelita grubego³.

Epidemiologia

Wykres. 1 Zachorowalność w 2011 roku na raka jelita grubego z podziałem na płeć i na województwa.

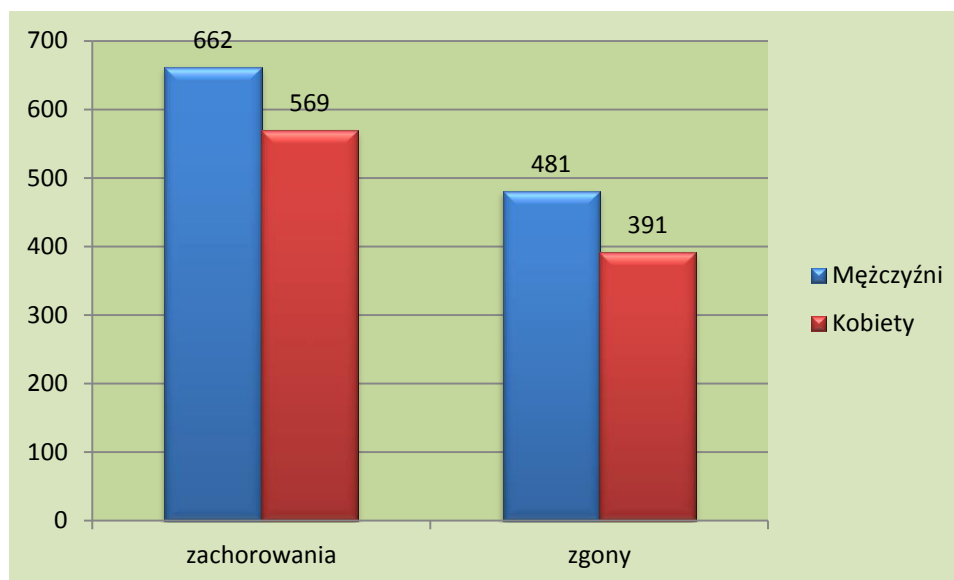

³³ Gil J. Stembalska A. Łaczmąńska I Sasiadek M. Sporadic colorectal cancer – factors modulating individual susceptibility to cancer. Współczesna Onkologia, 2010. 14 (3) s. 211–216.

Źródło: na podstawie: Krajowa Baza Danych Nowotworowych (2011 rok).

W województwie małopolskim w roku 2011 zgłoszono 1 234. przypadków zachorowań na jelita grubego, w tym 662. wśród mężczyzn i 569. kobiet. Wyższą zachorowalność odnotowano tylko w województwach: śląskim, mazowieckim, wielkopolskim oraz dolnośląskim.

Wykres. 2 Liczba zachorowań i zgonów w roku 2011 dla województwa małopolskiego

Źródło: na podstawie: Krajowa Baza Danych Nowotworowych (2011 rok)

Co roku w Polsce odnotowuje się blisko 15 500. zachorowań na ten nowotwór. Dane Krajowego Rejestru Nowotworów wskazują tendencję wzrostową zarówno w odniesieniu do liczby zachorowań, jak i liczby zgonów z powodu raka jelita grubego.

Przedstawione dane epidemiologiczne dla województwa małopolskiego, wskazują na wyższą zachorowalność jak i wyższą liczbę zgonów u mężczyzn w porównaniu do liczby zgłoszonych odpowiednio przypadków u kobiet.

W Polsce rak jest diagnozowany często w wysokim stopniu zaawansowania klinicznego, w związku z czym tylko ok. 30–33% pacjentów przeżywa 5. lat. Istotne znaczenie dla obniżenia odsetka śmiertelności z powodu raka jelita grubego ma udoskonalenie metod diagnostycznych jak i wzrost liczby osób zgłaszających się na badania profilaktyczne umożliwiających rozpoznanie zmian przednowotworowych lub raka we wczesnych stadiach rozwoju⁴.

Badania przesiewowe są bezpłatne

Wskaźniki 5.-letnich przeżyć zależą głównie od stopnia zaawansowania nowotworu w chwili wykrycia i rozpoczęcia leczenia. Jeżeli rak jelita grubego zostanie wykryty w

⁴ Gil J. Stembalska A. Łaczmańska I Sasiadek M. Sporadic colorectal cancer – factors modulating individual susceptibility to cancer. Współczesna Onkologia, 2010. 14 (3) s. 211–216.

najwcześniejszej fazie (stopień zaawansowania A wg Dukes'a) odsetek 5.-letnich przeżyć wynosi 90%. Natomiast gdy do rozpoznania dochodzi w najbardziej zaawansowanym stadium choroby (stopień D), szansę na przeżycie 5. lat ma zaledwie 5% pacjentów. Niestety w Polsce, w ponad połowie przypadków rak jelita grubego rozpoznawany jest zbyt późno, w momencie, gdy jest już znacznie zaawansowany⁵.

Kolonoskopia jako badanie profilaktyczne w kierunku wykrywalności raka jelita grubego od roku 2000 jest bezpłatna. Program realizowany jest ze środków Ministerstwa Zdrowia. Dlatego też, poddając się badaniu odpowiednio wcześniej i usuwając polipy **można zapobiec** rozwojowi raka. **Wcześnie wykryty** rak jest również bardzo często **wyleczalny**. Od 2012 roku w ramach badań profilaktycznych wysyłane są imienne, jednokrotne zaproszenia na kolonoskopię do osób w wieku 55.-64. lata.

Takie postępowanie pozwala **zmniejszyć ryzyko zachorowania na raka jelita grubego nawet o 60-90%**.

---

⁵ Narodowy Program Zwalczenia Chorób Nowotworowych,
<http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/index?mr=q101&ms&ml=pl&mi&mx=0&mt&my=0&ma=52>
32